

Dr. Nazlı Hilâl ÇELİK

**EVLENMENİN
HÜKÜMSÜZLÜĞÜ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR CETVELİ	XXIII
GİRİŞ.....	1
I. SUNUŞ.....	1
II. ÇALIŞMANIN AMACI.....	2
III. İNCELEME PLANI VE KONUNUN SINIRLANDIRILMASI.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM EVLENMEYE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

I. EVLENME KAVRAMI VE EVLENMENİN UNSURLARI	5
A. EVLENME KAVRAMI.....	5
B. EVLENMENİN UNSURLARI.....	7
1. FARKLI CİNSİYETTEKİ İKİ KİŞİNİN BİRLİKTELİĞİ OLMASI.....	8
2. HAYAT ORTAKLIĞI KURMA.....	8
3. DEVAMLİ BİR BİRLİKTELİK OLUŞTURMA.....	10
4. HUKUK DÜZENİNCE TANINMIŞ BİR BİRLİK OLMA	11
5. MONOGAM NİTELİKTE OLMA.....	12
6. FİKİR BİRLİĞİNE DAYANMASI.....	13
II. EVLENMENİN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	14

A. EVLENMEYİ BİR AİLE HUKUKU SÖZLEŞMESİ OLARAK NİTELENDİREN GÖRÜŞ	14
B. EVLENMEYİ ŞART-TASARRUF İŞLEMİ OLARAK NİTELENDİREN GÖRÜŞ.....	16
C. EVLENMEYİ KURUM OLARAK NİTELENDİREN GÖRÜŞ.....	18
D. KARMA NİTELİKTE GÖRÜŞ.....	19
E. BİZİM GÖRÜŞÜMÜZ.....	20
III. HÜKÜMSÜZLÜK KAVRAMI VE BU KAVRAMIN BENZER DURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	22
A. HÜKÜMSÜZLÜK KAVRAMI	22
B. BENZER KAVRAMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI.....	23
1. TMK KAPSAMINDAKİ EVLİLİĞİN YOKLUĞU İLE TBK KAPSAMINDAKİ SÖZLEŞMELERİN YOKLUĞUNUN KARŞILAŞTIRILMASI.....	23
2. TMK KAPSAMINDAKİ EVLİLİĞİN BUTLANI İLE TBK KAPSAMINDAKİ SÖZLEŞMELERİN BUTLANININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	24
3. EVLENMENİN BUTLANI İLE EVLİLİĞİ SONA ERDİREN DİĞER HALLERİN KARŞILAŞTIRILMASI	26
IV. EVLENMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNÜN DÜZENLENİŞİ	29
A. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA.....	29
1. ALMAN HUKUKUNDA.....	29
2. İSVİÇRE HUKUKUNDA.....	36
B. TÜRK HUKUKUNDA.....	39
V. EVLENMENİN BUTLANINDA İYİNİYETİN VE KUSURUN GÖRÜNÜMÜ.....	41

İKİNCİ BÖLÜM
EVLENMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNE
SEBEP OLABİLECEK HALLER

I. EVLENMENİN HÜKÜMSÜZLÜĞÜNDEKİ HALLERİNİN BİRBİRİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	48
A. YOKLUK İLE BUTLANIN KARŞILAŞTIRILMASI.....	48
B. MUTLAK BUTLAN İLE NİSBİ BUTLANIN KARŞILAŞTIRILMASI	49
II. EVLENMENİN YOKLUĞU, BUNA SEBEP OLABİLECEK HALLER VE SONUÇLARI	51
A. EVLENMENİN YOKLUĞU	51
B. EVLENMENİN YOKLUĞU HALLERİ.....	53
1. EVLENMENİN AYNI CİNSİYETTEKİ KİŞİLER ARASINDA YAPILMIŞ OLMASI.....	53
2. EVLENMENİN EVLENDİRME MEMURUNUN ÖNÜNDE YAPILMAMASI.....	66
a. EVLENDİRME MEMURU	66
b. GENEL KURAL VE KARŞILAŞILABİLECEK HALLER.....	67
i. YETKİSİ OLMAMASINA RAĞMEN YETKİLİYMIŞ GİBİ DAVRANAN KİŞİNİN YAPTIĞI EVLENDİRME.....	69
ii. EVLENDİRME MEMURUNUN YETKİ ALANI DIŞINA ÇIKARAK YAPTIĞI EVLENDİRME	71
iii. TARAFLARIN OLUMLU İRADELERİNİ EVLENDİRME MEMURU ÖNÜNDE YAPMAMIŞ OLMALARI	74
c. EVLENDİRME MEMURU ÖNÜNDE YAPILMAMIŞ EVLİLİKLERİN KANUNLA GEÇERLİ HALE GETİRİLMESİ.....	75
3. EVLENME MERASİMİ SIRASINDA İKİ TARAFIN AYNI ANDA EVLENDİRME MEMURUNUN ÖNÜNDE BULUNMAMASI.....	78

4. EVLENMENİN TEMSİLCİ VASITASIYLA YAPILMASI	80
5. TARAFLARIN BİRİNİN YA DA HER İKİSİNİN BİR DEN EVLENDİRME MEMURU ÖNÜNDE HİÇBİR BEYANDA BULUNMAMALARI VEYA BEYANLARIN UYUMSUZLUĞU	82
6. EVLENMENİN TÜRK KAMU DÜZENİNE AYKIRI OLMASI.....	84
a. GENEL OLARAK.....	84
b. GÖRÜLEBİLECEĞİ DURUMLAR.....	86
i. BİR DEN FAZLA EVLİLİK.....	86
ii. EVLİLİK DIŞI YAŞAM MODELLERİNDEN BİRİNİN SEÇMESİ	88
iii. AYNI CİNSİYETTEKİ KİŞİLERİN EVLİLİĞİ...89	
iv. YASAK HİSİM EVLİLİĞİ	90
v. AKIL HASTALIĞI	90
vi. EVLENME YAŞININ FARKLILIĞI	91
vii. TEMSİLCİ VASITASIYLA EVLENME	92
viii. EVLENMENİN ŞEKİL UNSURLARININ FARKLI OLMASI.....	93
C. TESPİTİ VE SONUÇLARI.....	94
III. EVLENMENİN BUTLANI.....	99
A. BUTLAN KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	99
1. EVLENMENİN BUTLANI KAVRAMI	99
2. EVLENMENİN BUTLANININ ÖZELLİKLERİ.....	100
a. KANUNDA SINIRLI SAYIDA OLMA.....	100
b. BUTLANIN ANCAK MAHKEME KARARI SONUCU MÜMKÜN OLMASI.....	100
c. HAKİM HÜKMÜNÜN AÇIKLAYICI DEĞİL KURUCU OLMASI.....	101
d. BUTLAN KARARI VERİLİNCEYE KADAR GEÇERLİ BİR EVLİLİĞİN TÜM SONUÇLARININ DOĞMASI VE KARARIN GERİYE YÜRÜMEZLİĞİ.....	102
B. MUTLAK BUTLAN.....	104

1. KAVRAM.....	104
2. MUTLAK BUTLAN HALLERİ.....	105
a. EŞLERDEN BİRİNİN EVLENME SIRASINDA	
EVLİ BULUNMASI.....	106
i. ÇOK EŞLİLİK YASAĞI.....	106
ii. BUTLANDA ÇOK EŞLİLİĞİN KARŞIMIZA	
ÇIKABİLECEĞİ DURUMLAR.....	109
(i) YANLIŞ NÜFUS KAYDI İLE GİZLENEN	
EVLİLİK.....	109
(ii) ÖLÜM KARİNESİ.....	110
(iii) GAİPLİK.....	112
(iv) YARGILAMANIN İADESİ DURUMUNDA	
ÇOK EŞLİ EVLİLİK.....	116
(v) YABANCILIK UNSURU TAŞIYAN ÇOK	
EŞLİ EVLİLİK.....	119
(vi) ÇOK EŞLİ EVLİLİKTE BİR EVLİLİĞİN YOK	
HÜKMÜNDE OLMASI.....	121
(vii) ÇOK EŞLİ EVLİLİKTE İLK EVLİLİĞİN DE	
BUTLAN İLE SAKAT OLMASI.....	121
iii. İYİNİYETİN ETKİSİ.....	122
iv. ÇOK EŞLİ EVLİLİKTE İKİNCİ EVLİLİĞİN	
BUTLANININ CUMHURİYET SAVCISI	
TARAFINDAN DAVA EDİLEMESİ.....	124
v. ÇOK EŞLİ EVLİLİĞİN AYNI ZAMANDA SUÇ	
TEŞKİL ETMESİ.....	125
b. EVLENME SIRASINDA SÜREKLİ SURETLE	
AYIRT ETME GÜCÜNDEN YOKSUNLUK.....	128
i. AYIRT ETME GÜCÜ KAVRAMI.....	128
ii. AYIRT ETME GÜCÜNDEN SÜREKLİ	
YOKSUNLUK.....	129
iii. AYIRT ETME GÜCÜ BULUNMAYANLARIN	
EVLENME ENGELİ.....	130
iv. AYIRT ETME GÜCÜNDEN SÜREKLİ	
YOKSUNLUK MEYDANA GETİREBİLECEK	
DURUMLAR.....	131

v.	MUTLAK BUTLAN SEBEBİ TEŞKİL EDEN AYIRT ETME GÜCÜNDEN YOKSUNLUĞUN ZAMANI.....	133
vi.	AYIRT ETME GÜCÜNÜN SONRADAN KAZANILMASI	133
vii.	İYİNİYETİN ETKİSİ.....	134
c.	EVLENMEYE ENGEL OLACAK DERECEDE AKIL HASTALIĞI	135
i.	AKIL HASTALIĞI KAVRAMI.....	135
ii.	AKIL HASTALARININ EVLENME ENGELİ..	135
iii.	MUTLAK BUTLAN OLUŞTURABİLECEK AKIL HASTALIĞI	136
iv.	MUTLAK BUTLAN İÇİN AKIL HASTALIĞININ ZAMANI	139
v.	AKIL HASTALIĞININ SONRADAN İYİLEŞMESİ.....	139
vi.	İYİNİYETİN ETKİSİ.....	140
d.	EŞLER ARASINDA EVLENMEYE ENGEL OLACAK DERECEDE HISİMLİK	140
i.	HİSİMLİK KAVRAMI VE GENEL BİLGİ.....	140
ii.	HİSİMLİK BULUNANLARIN EVLENME ENGELİ VE BU DURUMDA YAPILAN EVLİLİKLERİN MUTLAK BUTLAN SEBEBİ OLUŞTURMASI	143
iii.	HİSİMLİĞİN BİR EVLENME ENGELİ OLARAK DÜZENLENMESİNİN SEBEPLERİ	153
iv.	YAKIN HISİMLER ARASINDAKİ İLİŞKİNİN AYNI ZAMANDA SUÇ TEŞKİL ETMEMESİ..	154
C.	NİSBÎ BUTLAN	155
1.	KAVRAM	155
2.	NİSBÎ BUTLAN HALLERİ.....	157
a.	AYIRT ETME GÜCÜNDEN GEÇİCİ YOKSUNLUK BULUNMASI.....	157

-
- i. AYIRT ETME GÜCÜNDEN GEÇİCİ YOKSUNLUK KAVRAMI VE MEYDANA GETİREBİLECEK DURUMLAR..... 158
 - ii. AYIRT ETME GÜCÜNDEN GEÇİCİ YOKSUNLUĞUN NİSBİ BUTLAN HAKKI VERDİĞİ TARAF VE DÜZENLENME AMACI..... 160
 - iii. NİSBİ BUTLAN SEBEBİ TEŞKİL EDEN AYIRT ETME GÜCÜNDEN GEÇİCİ YOKSUNLUĞUN ZAMANI..... 161
 - iv. HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE..... 162
 - b. İRADE SAKATLIĞI HALLERİNDEN BİRİNİN BULUNMASI..... 162
 - i. İRADE SAKATLIĞI KAVRAMI VE GENEL BİLGİ..... 162
 - ii. İRADE SAKATLIĞI SEBEBİYLE NİSBİ BUTLAN OLUŞMASININ UNSURLARI..... 165
 - (i) İRADE SAKATLIĞI MEYDANA GELMELİ..... 165
 - (ii) İRADE SAKATLIĞI İLE EVLENME ARASINDA UYGUN İLLİYET BAĞININ BULUNMASI..... 166
 - (iii) HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE GEÇMEMELİ... 166
 - iii. MEYDANA GELEBİLECEK İRADE SAKATLIĞI HALLERİ..... 167
 - (i) YANILMA..... 167
 - (a) EVLENMEYİ DÜŞÜNMEDİĞİ HALDE EVLENME..... 169
 - (b) EVLENMEYİ DÜŞÜNMEDİĞİ BİRİ İLE EVLENME..... 170
 - (c) EVLENDİĞİ KİŞİNİN ÖNEMLİ BİR NİTELİĞİNDE YANILARAK EVLENME..... 172
 - a. GENEL BİLGİ..... 172
 - b. UNSURLARI..... 173

aa. ÖNEMLİ NİTELİĞİN BİZZAT EŞTE BULUNMASI.....	173
bb. NİTELİĞİN ÖNEMLİ OLMASI ..	174
cc. ÖNEMLİ NİTELİĞİN ONUNLA YAŞAMAYI ÇEKİLMEZ KILMASI	181
dd. YANILMA KONUSU ÖNEMLİ NİTELİĞİN EVLENMEDEN ÖNCE BİLİNMEMESİ.....	182
(ii) ALDATMA	184
(a) KAVRAM VE GENEL BİLGİ	184
(b) UNSURLARI.....	184
a. EVLENMEDEKİ İRADEYİ SAKATLAYACAK BİR ALDATMANIN OLMASI.....	184
b. ALDATMANIN DİĞER EŞ YADA ÜÇÜNCÜ KİŞİ TARAFINDAN YAPILMASI.....	187
c. İPTAL TALEP HAKKI VERİLEN SEBEPLERDEN BİRİNİN BULUNMASI.....	187
d. UYGUN İLLİYET BAĞININ VARLIĞI.....	189
(c) SUSMANIN ALDATMA SAYILIP SAYILMAYACAĞI.....	189
(d) KANUNDA ALDATMA SEBEBİYLE İPTAL TEŞKİL EDEBİLECEK DURUMLAR	191
a. EVLENİLEN KİŞİNİN NAMUS VE ONURU HAKKINDA ALDATMA ...	192
aa. GENEL BİLGİ.....	192
bb. UNSURLARI.....	192
aaa. NAMUS VE ONUR HAKKINDA ALDATMANIN OLMASI	192

bbb.	NAMUS VE ONUR HAKKINDAKİ ALDATMANIN EŞTE BULUNMASI	194
ccc.	EŞ YA DA ÜÇÜNCÜ KİŞİ ALDATMASININ MÜMKÜN OLMASI	194
b.	TEHLİKE OLUŞTURABİLECEK BİR HASTALIĞIN GİZLENMESİ	195
aa.	GENEL BİLGİ VE HÜKMÜN AMACI	195
bb.	UNSURLARI	196
aaa.	TEHLİKELİ BİR HASTALIĞIN VARLIĞI.....	196
bbb.	TEHLİKELİ BİR HASTALIĞIN GİZLENMESİ ŞEKLİNDE ALDATMA OLMALI.....	197
ccc.	HASTALIĞIN YARATTIĞI TEHLİKENİN AĞIR OLMASI	199
ddd.	HASTALIĞIN EŞ YA DA ETKİLİ OLABİLECEK BİRİNDE BULUNMASI.....	199
(iii)	KORKUTMA.....	200
(a)	GENEL BİLGİ.....	200
(b)	UNSURLARI.....	203
a.	BİR KORKUTMANIN BULUNMASI.....	203
b.	KORKUTMANIN DİĞER EŞE YA DA YAKINLARINDAN BİRİNE YÖNELİK OLMASI.....	204
c.	KORKUTMANIN BİRİNİN HAYATINA, SAĞLIĞINA YA DA NAMUS VE ONURUNA YÖNELİK OLMASI.....	206

d.	MEVCUT YA DA PEK YAKIN VE AĞIR BİR TEHLİKENİN OLMASI.....	207
e.	KORKUTMANIN DİĞER EŞ YA DA ÜÇÜNCÜ KİŞİ TARAFINDAN YAPILMASI.....	211
f.	KORKUTMA İLE EVLENME ARASINDA İLLİYET BAĞI BULUNMASI.....	212
g.	KORKUTMANIN EVLENME ANINDA BULUNMASI VE İSPATLANMASI.....	212
c.	YASAL TEMSİLCİNİN İZİNİNİN BULUNMAMASI.....	213
i.	İLGİLİ KAVRAMLAR.....	213
(i)	YASAL TEMSİLCİ, VELAYET VE VESAYET	213
(ii)	MEDENİ KANUNDA DÜZENLENEN EVLENME YAŞI VE BUNA BAĞLI OLARAK YASAL TEMSİLCİNİN EVLENME İZİNİ...216	
(a)	OLAĞAN EVLENME YAŞI	216
(b)	OLAĞANÜSTÜ EVLENME YAŞI	219
(iii)	KISITLILAR AÇISINDAN EVLENME VE BUNA BAĞLI OLARAK YASAL TEMSİLCİNİN İZİNİ.....	223
ii.	YASAL TEMSİLCİNİN EVLENMEYE İZİN VERMEMESİ DURUMUNDA MEYDANA GELEN NİSBİ BUTLAN	225
IV.	EVLENMENİN BUTLANINI GEREKTİRMEYEN HALLER.	236
A.	BEKLEME SÜRESİNE UYMAMA.....	237
B.	BAZI ŞEKİL KURALLARINA UYMAMA.....	238
C.	BAZI BULAŞICI HASTALIKLAR.....	240
D.	MUVAZAALI EVLENMELER.....	241
1.	MUVAZAA KAVRAMI.....	241
2.	MUVAZAAANIN EVLENME İŞLEMİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ VE SONUÇLARI	242

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BUTLAN DAVASI VE SONUÇLARI

I. BUTLAN DAVASI.....	251
A. HUKUKİ NİTELİĞİ.....	251
B. UYGULANACAK HUKUK.....	254
C. DAVANIN TARAFLARI.....	255
1. MUTLAK BUTLAN DAVASINDA TARAFLAR.....	255
a. DAVACI.....	255
b. DAVALI	261
2. NİSBÎ BUTLAN DAVASINDA TARAFLAR.....	263
a. DAVACI.....	263
b. DAVALI	270
D. HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE	271
1. NİSBÎ BUTLAN DAVASINDA.....	271
2. MUTLAK BUTLAN DAVASINDA.....	272
E. DAVA HAKKININ SINIRLANDIRILMASI, KALKMASI YA DA SONA ERMESİ.....	274
1. MUTLAK BUTLAN DAVASINDA.....	274
a. MEVCUT EVLİLİĞİN SONA ERMESİ HALİNDE DAVA HAKKININ SINIRLANDIRILMASI.....	275
b. AYIRT ETME GÜCÜNÜN SONRADAN KAZANILMASI YA DA AKIL HASTALIĞININ SONRADAN İYİLEŞMESİ HALİNDE DAVA HAKKININ SINIRLANDIRILMASI	279
c. ÖNCEKİ EVLİLİĞİN BUTLAN KARARI VERİLMEYEN EVVEL SONA ERMESİ HALİNDE DAVA HAKKININ KALDIRILMASI	282
2. NİSBÎ BUTLAN DAVASINDA.....	290
a. HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE	290

b. YASAL TEMSİLCİNİN DAVA HAKKINI ORTADAN KALDIRAN ÖZEL SEBEPLER	293
i. ONSEKİZ YAŞINI DOLDURARAK ERGİN OLMAK	293
ii. KISITLILIK HALİNİN SONA ERMESİ	294
iii. KARININ HAMİLE KALMASI	294
c. ONAMA İLE DAVA HAKKININ KALKMASI	295
F. YEKİLİ VE GÖREVLİ MAHKEME	298
1. YETKİLİ MAHKEME	298
2. GÖREVLİ MAHKEME.....	299
G. YARGILAMA USULÜ	300
1. TMK.'DA BELİRTİLEN HUSUSLAR	300
2. İSPAT	302
a. MUTLAK BUTLAN DAVASINDA.....	302
b. NİSBÎ BUTLAN DAVASINDA.....	304
H. BUTLAN DAVASI SIRASINDA ALINACAK GEÇİCİ ÖNLEMLER.....	305
1. EŞLERİN BARINMASI VE GEÇİMİ	307
2. EŞLERİN MALVARLIĞINA İLİŞKİN ÖNLEMLER.....	311
3. ÇOCUKLARIN BAKIMI, KORUNMASI VE ONLARLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASI	311
II. SONUÇLARI	312
A. GENEL OLARAK	312
B. EŞLER AÇISINDAN GERÇEKLEŞEN SONUÇLAR.....	315
1. TEKRAR EVLENEBİLME.....	315
2. YASAL MİRASÇILIK HAKKI.....	317
3. MAL REJİMİNİN TASFİYESİ, NAFKA VE TAZMİNAT.....	325
a. MAL REJİMİNİN TASFİYESİ.....	326
b. YOKSULLUK NAFKASI.....	328
c. TAZMİNAT.....	332
i. MADDİ TAZMİNAT	333

ii. MANEVİ TAZMİNAT	337
4. EŞLERİN KİŞİSEL DURUMLARI	339
a. KADININ SOYADI.....	339
b. VATANDAŞLIK	343
c. KAYIN HISIMLIĞI	346
d. ERGİNLİK	347
5. ZAMANAŞIMININ İŞLEMeye BAŞLAMASI	349
C. ÇOCUKLAR AÇISINDAN GERÇEKLEŞEN SONUÇLAR	349
1. SOYBAĞINA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	350
2. VELAYET YA DA VESAYET, KİŞİSEL İLİŞKİ KURMA VE NAFAKAYA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	352
a. VELAYET YA DA VESAYET	353
b. KİŞİSEL İLİŞKİ KURMA	357
i. ÇOCUK İLE ANA VE BABA ARASINDA KİŞİSEL İLİŞKİNİN DÜZENLENMESİ.....	358
ii. ÇOCUK İLE ÜÇÜNCÜ KİŞİLER ARASINDA KİŞİSEL İLİŞKİNİN DÜZENLENMESİ.....	360
c. NAFKA.....	362
3. ÇOCUĞUN KİŞİSEL DURUMUNA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	363
a. VATANDAŞLIK	363
b. SOYADI.....	364
D. ÜÇÜNCÜ KİŞİLER AÇISINDAN GERÇEKLEŞEN SONUÇLAR.....	365
III. SONUÇ	365
KAYNAKÇA	387